

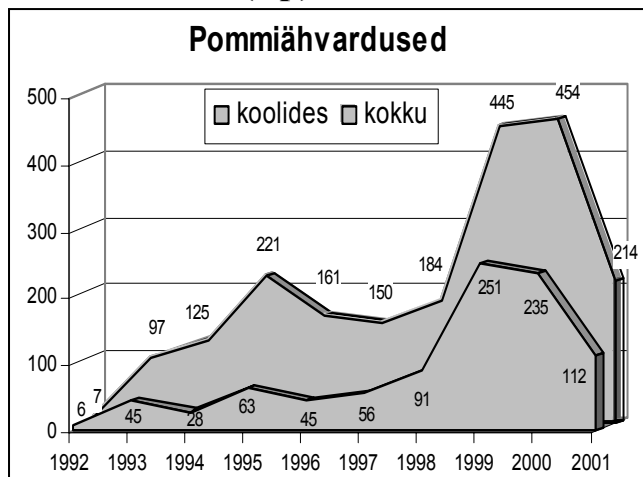

--	--	--	--	--	--

III OSA ÜLESANDED

(50 punkti)

1. ÕIGUSRUUM (5 p)

Allikas: Kaitsepolitsei

1. Võrrelge pommiähvarduste arvu riigis tervikuna ja koolides. Milliseid suundumusi märkate? (2 p)

- 1)
- 2)

2 p

1

2. Milline õigusharu reguleerib neid õigusrikkumisi? (1 p)

1 p

2

3. 9. klassi õpilasel Juhani (16 a) on kontrolltööks õppimata. Ta meelitab 1. klassi õpilase Toomase (8 a) koolile pommiähvardust tegema. Toomas helistab Juhani pealekäimisel direktorile ja teatab, et keemia klassis on pomm. Koolitöö seiskub. Välja kutsutakse pommirühm. Õhtuks on politseil teada, kes on juhtunu taga.

Keda saab kohus antud juhtumi puhul süüdi mõista? Põhjendage oma seisukohta. (1 p)

1 p

3

4. Ühes koolis oli elu korduvate pommiähvardustega häiritud. Direktor kaalus otsust, et iga luhtaläinud koolipäev tuleks tasa teha puhkepäevade arvelt.

Kuidas hinnata direktori ettepanekut? Põhjendage oma seisukohta.¹ (1 p)

1 p

4

¹ Põhikooli ja gümnaasiumi seadus sätestab

§ 24. (4) Õppeperioodis on vähemalt 175 õppepäeva (35 nädalat). Koolivaheajad määrab haridus- ja teadusminister määrusega.

(5) Ühes õppenädalas on viis õppepäeva. Õpilaste nädalakoormus õppetundides määratakse kooli õppekavaga.

2. ARUTELU PENSIONIEA TÕSTMISEST (10 p)

Ülesande lahendamiseks vajalik abimaterjal on allikate lehe 4. leheküljel.

1. Mis aastal oli pensioni ja brutopalgas suhe pensionäride jaoks kõige soodsam? (1 p)

1 p

5

2. Miks pensionide osa keskmisest brutopalgast on viimastel aastatel vähenenud? (1 p)

1 p

6

3. Eesti rahvaarv oli 2002. a 1,36 miljonit. Kui palju oli 2002. a üle 60-aastaseid inimesi? (1 p)

1 p

7

Üle 60-aastaseid inimesi oli umbes 22%, mis tegi nende üldarvuks

4. Milline oli pensioniiga Eestis 2002. aastal? (1 p)

1 p

Naistel

Meestel

8

5. Milliste argumentidega põhjendatakse artiklis vajadust pensioniiga tõsta? (2 p)

2 p

1)

9

2)

6. Millised on tööealiste üldised töötamise motiivid? (2 p)

2 p

1)

10

2)

7. Kas hilisem pensionile jäämine või rohkem töötavaid pensionäre? Kumb põhimõte arvestab enam ühiskonna vajadusi? (2 p)

2 p

1)

11

2)

3. TOOTMINE, VÄLISKAUBANDUS (10 p)

EKSPORT JA IMPORT KAUBARÜHMITI 2002. a

<i>Kaubajaotus</i>	<i>Eksport</i> (miljardit krooni)	<i>Import</i> (miljardit krooni)	<i>Bilanss 2002.</i> <i>aastal (+,-)</i>
Põllumajandussaadused ja toidukaubad (A)	4,7	7,7	-3,0
Mineraalsed tooted (B)	1,5	4,9	-3,4
Keemiatööstuse tooraine ja tooted (C)	2,5	5,8	-3,3
Plastid ja plasttooted ning kummi ja kummitooted (D)	1,5	4,0	-2,5
Puit ja puittooted (E)	8,6	1,9	6,7
Tekstiil ja tekstiiltooted (F)	6,9	6,5	0,4
Metall ja metalltooted (G)	4,4	7,1	-2,7
Masinad ja seadmed (I)	14,1	23,6	-9,5
Transpordivahendid (K)	2,3	8,6	-6,3
Muud	10,4	9,4	1,0
KOKKU	56,9	79,5	-22,6

Allikas: <http://www.stat.ee>

1. Milliseks võib ligilähedaselt hinnata puidu ja puittoodete impordi ja ekspordi omavahelist suhet?

Tõmmake õigele vastusele ring ümber. (1 p)

1 : 2 1 : 4 1 : 6 1 : 8

1 p

☐

12

2. Mida tähendab, et Eesti väliskaubanduse bilanss on negatiivne? (1 p)

1 p

☐

13

3. Leidke tabelist neli kaubagrupperi, mida Eesti ettevõtjad riigist kõige enam välja veavad.

Kirjutage vastusena vastavad tähed. (1 p)

1 p

☐

14

4. Kas Eesti Vabariigis on eeldusi asendada mõningate kaupade sissevedu vastava omamaise toodanguga? Põhjendage oma seisukohta vabalt valitud kahe kaubagrupperi lõikes. (2 p)

2 p

☐

15

1)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Kas Eesti on avatud või suletud majandusega riik? Põhjendage oma seisukohta. (1 p)

1 p

☐

16

6. Milliste abinõudega saavad riigid mõjutada väliskaubandust? Tooge kaks näidet. (2 p)

1).....

 $2p$

17

2).....

7. Tarbijate käitumise mõjutamiseks korraldatakse Eestis mitmeid kampaaniaid, sh "Aus kaup", "Eelista Eestimaist", "Eesti toode", "Tunnustatud Eesti maitse". Milline on kampaaniate taotlus? (2 p)

Kampaaniad taotlevad

1 p

18

Hinnake ühe kampaania mõju tarbimisharjumustele teie tuttavate ringis.

l p

19

4. ÜKSIKISIK JA ÜHISKOND (5 p)

Tarbijakaitse viis põhimõtet: tarbijate tervise ja turvalisuse kaitse;
majanduslike huvide kaitse;
kahju hüvitamise tagamine;
õigus saada vastavat koolitust ja teavet;
tarbija huvide esindamine või esindatuse tagamine.

1. Selgitage näidete abil, kuidas neid põhimõtteid Eestis järgitakse. (2 p)

$2p$

20

2)

2. Nimetage ostja ja müüja õigused ning kohustused alljärgnevates olukordades. Milliseid nõudeid peavad mõlemad osapooled oma õiguste tagamiseks järgima? (2 p)

Nooruk ostis kauplusest teksad, kuid neil läks esimesel kandmiskorral lukk katki. Milliseid nõudeid täites saab ostja nõuda müüjalt kauba ümbervahetamist?

*1 p***21**

Ostsite kauplusest kodukino aparatuuri. Seda kodus üles pannes ei järginud te aga eriti täpselt kaubaga kaasas olnud eestikeelset juhendit. Seade läks rikki. Kas saate nõuda hüvitust? Põhjendage oma seisukohta.

*1 p***22****3. Kas teie hinnangul on Eesti inimesed mõistnud säästva tarbimise vajalikkust? Põhjendage oma seisukohta. (1 p)***1 p***23****5. KOHALIK VÕIM JA VALIMISED (10 p)****1. Mille poolest erineb valijaskond Riigikogu valimistel ja kohalike omavalitsuste valimistel? (1 p)***1 p***24****2. Selgitage valmiste põhiprintsiipe: (2 p)**

valimised on üldised:

*1 p***25**

valimised on salajased:

*1 p***26**

3. Kohalike omavalitsuste valimistel osales Põhja-Euroopa riikides varem tavaliselt u 80% ja enam kõigist valijatest. Tänapäevaks on neis riikides valijate arv langenud. Eestis on vastav näitaja olnud 1996. a 52,5%, 1999. a 49,8% ja 2002. a 52,5%.

Milliseks hindate eestimaalaste valimisaktiivsust kohalikel valimistel? Tehke sobivasse lahtrisse ristike. Põhjendage oma seisukohta. (1 p)

Kasvav	Stabiilne	Kahanev

..... 1 p

 27

4. Mis ülesandeid täidavad maavalitsused Eesti Vabariigis? (2 p)

1) 2 p
 28

 2)

5. Kes määrab maavanema ametisse? (1 p)

..... 1 p
 29

6. Millised väited loetelust on tõesed Eesti Vabariigi omavalitsuste kohta? Tähistage tõene väide ristikesega, vale väide miinusega. (2 p)

5–6 õiget otsustust 1 p; 7–8 õiget otsustust 2 p.

Omavalitsusüksusi nimetatakse valdadeks ja linnadeks.	
Omavalitsustel on kohalike maksude kehtestamise õigus.	
Omavalitsusel puudub toetuste kehtestamise õigus.	
Omavalitsus saab raha otse riigieelarvest ja oma eelarve puudub.	
Omavalitsus tegutseb parlamendi otsealluvuses.	
Kohalikul omavalitsusel ei ole täidesaatvat võimuorganit.	
Omavalitsus on kõigi lasteasutuste, koolide omanik.	
Omavalitsuse juhi määrab ametisse Vabariigi Valitsus.	

2 p
 30

7. Milline roll on kohalikel omavalitsustel noorte elu korraldamisel? Tooge konkreetne näide. (1 p)

..... 1 p

 31

6. EESTI VABARIIGI PÕHISEADUSE TUNDMINE (10 p)

1. Millised põhiõigused on Eesti Vabariigi põhiseadusega tagatud igaühele, kodanikele? (2 p)

- 1) õigus vabale eneseteostusele
- 2) õigus asuda elama Eesti Vabariiki
- 3) õigus tasuta gümnaasiumiharidusele
- 4) õigus tervise kaitsesele
- 5) õigus töökohale kõrgemas riigiaparaadis
- 6) õigus kandideerida Riigikokku
- 7) õigus kandideerida presidendiks
- 8) õigus autorikaitsele
- 9) õigus tegeleda ettevõtlusega, kui seadus ei sätesta teisiti
- 10) õigus riigi kaitsesele välismaal

Leidke ülal toodud loendist õigus/õigused, mis on põhiseadusega tagatud kõigile inimestele, kes elavad seaduslikult Eesti Vabariigis. Tähistage sobiv vastus/vastused ristikesega.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

1 p

☐ 32

Leidke ülal toodud loendist õigus/õigused, mis on põhiseadusega tagatud ainult kõigile täisealistele ja teovõimelistele sünnijärgsetele Eesti Vabariigi kodanikele. Tähistage sobiv vastus/vastused ristikesega.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

1 p

☐ 33

2. Nimetage kaks moodust, kuidas saab Eesti Vabariigi kodanikkond teostada kõrgeimat riigivõimu? (1 p)

.....

1 p

☐ 34

3. Millised poliitilised õigused saab Eesti Vabariigi kodanik: (1 p)

18-aastaselt
 21-aastaselt

1 p

☐ 35

4. Millal võib kedagi käsitada kuriteos süüdi olevana? (1 p)

.....

1 p

☐ 36

5. Kas veendumuste pärast võib Eesti Vabariigi kodakondsuse ära võtta? (1 p)

.....

1 p

☐ 37

6. Kellel on õigus Eesti kodakondsusele sünni järgi? (1 p)

1 p

38

7. Kaarel on Eesti Vabariigi kodanik. Ta kuulub kodanike rühmitusse, mille liikmed on töötanud hoiduda eemale igasugusest sõjalisest tegevusest, pidades seda kõlbeliselt vastuvõetamatuks. Kaarel sai kutse tulla kaitseväkke. Millised võimalused on Kaarlil põhiseaduse järgi oma töötusest kinni pidada? Tähistage õige vastus ristikesega. (1 p)

1 p

39

☐	tal puuduvad selleks võimalused
☐	ta peab ikkagi läbi tegema 30-päevase relvakäsitsemise kursuse, pärast seda on tal võimalus saada reservväelase staatus
☐	ta on kohustatud läbi tegema asendusteenistuse seaduses ettenähtud korras
☐	kaitseväeteenistus on Eesti Vabariigis vabatahtlik ning Kaarlil ei teki mitte mingisuguseid probleeme oma elu korraldamisel

8. Rühmita Eesti Vabariigi võimuorganite kohustused. Tähistage vastavad lahtrid ristikesega. (2 p)

2 p

40

Ainult Riigikogu või ainult valitsuse kohustused õiged 1 p; kõik õiged 2 p.

Riigikogu	Ülesanded	Valitsus
☐	koostab riigieelarve	☐
☐	kinnitab riigieelarve täitmise aruande	☐
☐	ratifitseerib välislepingud	☐
☐	juhib valitsusasutuste tegevust	☐
☐	korraldab seaduste täitmist ja annab selleks määrusi ja korraldusi	☐
☐	menetleb seaduseelnõusid	☐
☐	otsustab rahvahääletuse korraldamise	☐
☐	kinnitab ametisse riigikontrolöri	☐
☐	kehtestab makse	☐
☐	esitab seaduseelnõusid	☐